

PANNA MARIA KARMELSKÁ: „VŠECHNA ZŘÍDLA MÉ SPÁSY JSOU V TOBĚ“

Conférence donnée par le P. Saverio Cannistrà, O.C.D., Préposé
Général, lors de la Journée de la famille carmélitaine du Québec, à
Notre-Dame du Cap, le 16 juillet 2012

SAVERIO CANISTRA

(červenec 2012)

Poslední verš žalmu 87 (Všechna zřídla mé spásy jsou v tobě) se týká Siónu, který je představen jako matka („Jeden jako druhý se v něm narodili.“)

Slovo zřídla je velmi bohatý symbol schopný otevřít srdce a orientovat cestu člověka - k Jeruzalému, k místu, kde má Hospodin příbytek, k místu života a plnosti. Každý, kdo tam dojde, se může znovuzrodit jako obyvatel Siónu. Zřídla symbolizují přetékanou radost, zpěv a tanec. Ve verši 7 se říká: „ Tancujíc budou zpívat.“ Křesťanská tradice četla tento verš mariologickým klíčem a nacházíme ho i dnes v liturgii k Panně Marii.

Maria je matka nového života v Kristu a matka církve. To znamená, že v ní jsou zřídla naší spásy, v jejím plodném lůně se znovuzrodí každé stvoření a najde radost ve zpěvu a lehkost v tanci. Maria je také matkou nového lidstva, jehož je ona prvním příkladem, a proto je nejen matkou, ale i sestrou, která nás **učí zpívat Magnificat a běžet tančit, tak jak ona šla k Alžbětě majíc nový život ve svém těle.** Zdá se mi, že toto by mohla být mariánská ikona, na kterou bychom se měli dnes dívat a ve které se zvlášť poznáváme – my, bratři a sestry Panny Marie z hory Karmel.

TOTUS MARIANUS

Pavel VI. v památné řeči na generální kapitule bosých karmelitánů v roce 1967 označil za konstitutivní charakteristiku Karmelu kontemplaci a mariánský kult. Problém je, že se v řádu tato silná charakteristika žila spíše jako zbožnost (devozione), zatímco „totus marianus“ jde daleko za mariánskou zbožnost, je to **forma existence, která určuje náš způsob bytí VE VZTAHU S BOHEM, S JEHO SLOVEM A MEZI SEBOU NAVZÁJEM,** a to nám dává specifické místo v církvi.

Naše úvahy o Panně Marii musí být radikální, musíme **objevit v Panně Marii kořeny našeho způsobu bytí.** Kořeny jsou skryté, podobně jako to vidíme u stromu. Úvahy o ní musí být diskrétní, střídavé. Také naši svatí o ní mluví střídavě, nacházíme u nich málo zmínek, ale významných. Například svatá Terezie píše: „Což není právě na tobě, má Paní, tak dobře poznat, co se odehrává mezi Bohem a nevěstou podle slov Písně písní?“ (Nad Velepísní 6,8).

Zde si všimněme dvou aspektů:

1) Maria nás osvěcuje svým bytím a její příběh ukazuje na způsob, jak Bůh jedná s námi. Každá úvaha o Panně Marii je „autentickou teologií milosti, poselstvím, které nám zvěstuje, jak spása přichází k nám“ (J. Ratzinger: Úvod do křesťanství). Úvahy o Panně Marii jsou úvahami víry. Ona stojí před námi **nikoli sama v sobě, ale ve vztahu k Bohu,** jako vyvolená dcera Otce, naplněná Duchem, jako matka Ježíšova. Maria je **vzorem duše, která hledá Boha v noci víry.** Mariina víra a Boží milost, v plnosti do ní vylitá, to jsou důležitá ohniska pro zkušenost osobní žité víry. Maria je naše sestra, společnice na cestě v tomto namáhavém hledání víry a nečekaném objevení Boží Lásky. Terezie z Lisieux na konci své

mariánské „summy“ (Proč tě miluji, Maria) shrnuje smysl svého mariánského života v Karmelu: „Trpěla jsem s tebou, chci s tebou jednou zpívat.“

2) Pannu Marii poznáváme ze slov Písma a Písmo do hloubky pochopíme ve světle Panny Marie. Raniero Cantalamessa řekl: „Maria je především jednou kapitolou Božího Slova.“ V Marii nacházíme nejhlubší kořeny naší spirituality. Musíme se vrátit k Panně Marii evangelií. Když chceme o ní říct víc, riskujeme, že řekneme méně. Všechna síla úvah o Panně Marii je v jejím poutu s tajemstvím Krista. V Novém zákoně je přítomna ve všech zlomových momentech: Vtělení, Velikonoční tajemství, Letnice.

PANENSTVÍ A MATEŘSTVÍ

(Lk 1, 26-38 J 19, 25-27)

Podle specialistů na karmelitánskou tradici je v Karmelu zvláště uctíváno „božské mateřství a panenství Mariino“ (Saggi), časté je zasvěcení karmelitánských kostelů tajemství „Madonna Annunziata“. Byl vnímán soulad mezi panenstvím Panny Marie a panenstvím karmelitánů, proto je Maria nazývána „sestrou“. Následující vývoj přenesl pozornost od panenství k čistotě Mariině, k tajemství Neposkvrněného početí (14. století). Čistota (purita) neznamena jen absenci hříchu, ale mnohem víc.

Marie Magdalena de Pazzi tvrdí, že nevíme, co je čistota. Můžeme to pochopit jedině natolik, nakolik se připodobníme Bohu a máme účast na jeho božském bytí, protože ona je podmínkou a účinkem našeho sjednocení s Bohem. Čistota je krásnou Marie, která byla skrze ni sjednocena se Slovem v božském mateřství. Na Marii vztahujeme verš z Písne „tota pulchra“. Mariina krása je krása Karmelu. Maria je „Decor Carmeli“. „Bujně rozkvetě, radostně bude jásat a plesat. Bude jí dána sláva Libanonu, nádhera Karmelu a Šáronu,“ (Iz 35, 2) protože nese s sebou „slávu Hospodinovu“. Panenství je tedy centrální v mariánské úctě Karmelu.

V Lukášově evangeliu o Zvěstování je Maria poprvé uvedena slovem „panna“, (u Matouše je nazývána snoubenka Josefa). Anděl jí zdraví „milostiplná“ a „Pán s tebou“. To jsou dva způsoby, jak říct jednu věc. Že je vyvolena od Boha, který jí naplnil svou přítomností. Připomíná se tu verš 1Král 8, 11 – v Chrámu nezůstane nic než sláva Hospodinova.

V obrazné řeči to, že anděl vchází do domu Mariina, znamená, že Bůh vešel v Marii, bydlí v ní, je s ní. Kdo je Maria? Ve verši Lk 2, 38 čteme: „Anna mluvila o tom dítěti všem, kteří OČEKÁVALI vykoupění Jeruzaléma.“ Mezi nimi určitě je i Maria. Je člověkem v očekávání. Je „siónská dcera“, zbytek izraelského lidu, který očekává osvobození od Boha. Je pozvána se zaradovat, protože její čekání skončilo. Maria prožívá radost a zároveň strach, je zmatená, je tu něco absolutně nového, doslova neslýchaného. Nastává silencium, přerušení komunikace a pak vysvětlení. **Radostná zvěst pro pannu znamená STÁT SE MATKOU.**

Nemá o tom pochybnosti, zajímá se jen o to, „**JAK se to stane**“. Chápe, že anděl se na ni obrátil, protože (nakolik) je panna, ne snoubenka zaslíbená Josefovi, a tak mateřství může pro ni být jedině **NOVÝ ZPŮSOB (jak) BÝT PANNOU**. Její pochybnosti nejsou příliš odlišné od těch, které vyjadřuje každý povoláný tváří v tvář poslání, které mu Bůh svěřuje. „Jak je to možné? Víš, kdo jsem? Jak to udělám, nemám k tomu schopnosti...?“ Boží odpověď zní: „Nedělej si starosti. Ta věc nemusí být v tvých schopnostech, ale v mých! Fakt, že je to pro tebe nemožné, není překážkou. Naopak, je důvodem, pro který jsem si tě vyvolil.“ Počít Syna Nejvyššího je možné tak, jak bylo pro Boha možné stvořit svět svým Duchem nebo naplnit svou přítomností Jeruzalémský chrám.

Maria řekla: „Jsem služebnice Páně, ať se mi stane...“ „A Slovo se stalo tělem.“ Toto tělo Slova prochází skrze tělo Marie. Evangelista Jan vypouští při vtělení meditaci o Marii. Ta je středem Lukášova vyprávění o zvěstování. U Jana Slovo samo sestupuje shůry... U Lukáše slovo je zároveň andělovým zvěstováním Marii a poslušným FIAT Marie vůči tomu slovu. Z tohoto spojení (alleanza) vyrůstá zázrak vtělení: Tělo Marie se stává tělem Božího Syna. Role Marie je zde podstatná. Bez Marie bychom nemohli vyznávat „tělo“ Kristovo.

Další biblický text zásadní pro mariánskou spiritualitu Karmelu je **Jan 19, 25-27**, který se čte na slavnost Panny Marie Karmelské.

Při početí Ježíšovo tělo „zapečetí“ lůno Panny Marie v jeho panenství. Naopak při vzkříšení Ježíšovo tělo odpečetí hrob učiní ho plodným. Existuje pouto mezi Mariiným panenstvím a plodností

Ježíšovy smrti a v obou případech je to dílo Ducha Svatého, t.j. přímý Boží zásah do lidských dějin. Ne náhodou se tak Maria nově stává matkou u paty kříže, když její Syn „vydává ducha“.

Narození Syna činí Marii mateřskou pannou.
Smrt Syna ji činí panenskou matkou.

Při početí je především pannou ve vztahu k Ježíši. Ježíš jí nikdy neříká „matko“. U synoptiků stojí, že ten, kdo plní vůli nebeského Otce, je Ježíšův bratr, sestra i matka. Oslovuje ji : „Ženo.“ Jedině když jí světuje jako syna Jana ji nazve matkou. To není bez významu. Jsme povolání kontemplovat v Marii toto dvojí tajemství: mateřské panenství ve vztahu k Ježíši,
panenské mateřství ve vztahu k Ježíšovým učedníkům.

Ducha Svatý způsobil přenesení důrazů: Marii činí pannou, když jí dává syna, a činí ji matkou, když jí ho vezme. To nás chrání před dvěma pokušeními: **1) Mateřské PANENSTVÍ** nám zabraňuje považovat tělo Kristovo za jakékoli jiné tělo, vidět v něm spíše tělo Adamovo než tělo Slova. **2) Panenské MATERSTVÍ** nám zabraňuje spiritualizovat naše bytí – v – Kristu, to, že jsme údy Kristova těla. My jsme opravdu tělem Kristovým, Maria je tedy naše matka.

KONTAKT S JEŽÍŠOVÝM TĚLEM

Meditace o Mariině panenství nás dovedla ke Kristovu tělu. To je „naše“ téma. Ne náhodou právě karmelitka připomněla celé církvi význam Kristova lidství v době, kdy bylo přehlíženo. Neriskujeme i dnes, že ztratíme hledisko Kristova lidství? „Všechno je milost.“ (Všechno je modlitba, všechno je Boží přítomnost atd.) Jistě, všechno je milost, ale milost není nic jiného než Ježíš Kristus. Milost Boží si poslouží vším, ale nakonec nás všechny vede ke stejnému bodu, k osobnímu setkání s Kristem, ke kontaktu našeho těla s jeho tělem.

Analogicky platí, že všechno se má a musí stát modlitbou. Ale to se stane jediné tehdy, když – podobně jako to udělala Maria – se naše tělo svobodně nabídne Božímu Slovu, aby se stalo prostorem pro jeho dílo. Nic není modlitbou bez této učenlivosti a poslušnosti Božímu Slovu a právě tato poslušnost nás činí Kristovými přáteli – v tom tkví podstata mentální modlitby. „Jste mými přáteli, když děláte, co vám přikazují“ (J 15,14). Tato poslušnost je sdílní Jeho osudu, účastí na Jeho tajemství, jako tomu bylo u Marie, která je matkou nejen proto, e ho nosila v lůně, ale proto, že jej následovala až na Kalvárii. Toto tělo Ježíšovo nás volá, zve, abychom jí byli blízko a šli s ní. Zachovávat Ježíšova přikázání, zůstat s Ním, jistě v utrpení, ale i v plné radosti z toho, z čeho se On raduje, to je „dotýkat se vlastníma rukama Slova života“. Poslouchat, to je dotýkat se a to znamená cítit ve vlastním těle, v útrokách, že Ježíš je živý, bolestně, radostně živý.

K čemu by bylo naše panenství bez tohoto kontaktu s Kristovým tělem? Maria je krása a záře Karmelu, protože své srdce darovala kontaktu s tělem Krista. Proto Maria vyjadřuje všechno to krásné a opravdové, co Karmel může vyjádřit.

ÚPLNÝ KRISTUS

Živé tělo Krista znamená nejen hlavu, ale i údy. Kristus vstal z mrtvých jako hlava těla, kterého jsme údy. Srdcem velikonočního tajemství je uskutečnění jednoty : „...aby byli jedno..“ (J 17,11.21-22). Podle evangelisty Jana je Maria přítomná při uskutečňování jednoty. Ježíš se na ni obrací přímo. Je to druhé zvěstování. Poslem už není anděl, ale jednorozený ukřižovaný Syn. Maria je ještě jednou znamením dějinné konkrétnosti Kristova těla, o to víc potřebné ve chvíli, kdy se toto tělo na kříži rozšiřuje a objímá celou církev. Maria je darována, aby se uskutečnila jednota. Ne jako společný program, ideál, ale jako jediné tělo, jediná krev, jako eucharistické společenství. Proto je Maria matkou znovuzrozených shůry, tak jak jim byl Ježíš Kristus.

Mariánskou formou Karmelu je tedy i toto: tvořit (rodit) komunitu. Panensky se dát (obětovat) Božímu Slovu, věřit a poslouchat ho, abychom mateřsky plodili – tvořili (generare) komunitu. Také

komunita, církevní tělo Kristovo, se nerodí z těla a krve, ale „zrozena z Boha“ skrze nás, skrze naše panenství.

Zde by se hodila dlouhá úvaha o komunitním životě a byla by potřebná... ale chybí nám zkušenost komunitního života, který by byl žitý novým a plným způsobem. Ale máme výchozí prvky, když rozjímáme o Mariině postavě. Na základě společného života v Karmelu existuje dar panenství každého bratra nebo sestry. Říkám „panenství“, a ne „celibát“ ani čistota (jako kanonické právo, kde je míněna ctnost). Vztahuji to k panenství Marie, je to něco jiného než asketická volba. Je to panenství toho, kdo se dotkl těla Slova a ve svém nitru nese tuto hořící (pulzující) skutečnost. Je to neporušená a svěží schopnost emocí, citů, které probouzí Kristovo tělo. A protože zmrtevýchvstalé Kristovo tělo se rozšiřuje tak, že dosahuje ke každému člověku, každá/každý panna (všechno panenské) je povolána mít panenskou zkušenost, tj. zkušenost znovunalezení, rozpoznání těla Krista ve všech věcech: „Moje jsou nebesa, moje je země, moji jsou lidé ... všechny věci jsou mé.“ Anebo sv. Pavel říká: „Všechno je vaše, vy však jste Kristovi.“

Zkušenost mého panenství by byla neúplná, kdyby se omezila na to, že zakouším Krista – „Kristus je můj a zcela pro mě.“ – a necítil bych, že KVŮLI TOMU také bratři jsou moji a zcela pro mne. Pouto mezi panenstvím a společným životem není jen na rovině asketické rady (abych unesl afektivní nedostatek a zachoval čistotu). Je to pouto teologální – duchovní. Muži a ženy shromáždění zkušeností, kterou má každý z nich s živou osobou Krista, jsou povoláni, aby potvrdili a rozvíjeli tuto zkušenost v tom, že žijí konkrétně spolu. Jako panenství je i společný život znamením konkrétnosti a jednosti Kristova těla.

Samozřejmě je to současně i zkušenost kříže a vyžaduje poslušnost a víru. Prvním společným životem mezi křesťany byl ten, o kterém rozhodli pod křížem Maria a Jan : panna Maria a panna Jan. Panenství a společný život jsou neoddělitelné. Panenství se stane nelidským, nekřesťanským, pokud se nerozšíří do společného života. Také společný život je nepřirozený, stane se poutem těla a krve, povrchní psychickou shodou (vystavenou všem ranám egoismu), jestliže není pevně založen na panenství. Toto je jedinečná konkrétnost těla Kristova, konkrétní přetvoření člověka, které ono (tělo Kristovo) působí v našich dějinách.

Jestliže já patřím Kristu, můj bratr patří mě. Když jej vidím, musím říct : „ Je MŮJ.“ Jako to říká matka svému synu. Rozdíl je v tom, že já to řeknu ne v síle přirozenosti, ale v síle víry. Řeknu to svým panenstvím, které bude tím víc panenské, čím víc bude mateřské. Řeknu to tedy s Marií a jako Maria. A od ní se musím učit říkat to stále nově. Protože opravdu „ v tobě, Maria, jsou všechny zřídla mé spásy.“